

*Спеціалізованій вченій раді Д 26.883.01 в
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Болгар Тетяни Миколаївни
на дисертаційну роботу Барилюк Марії-Мар'яни Романівни
«Організаційно-економічний механізм забезпечення фінансової безпеки
комерційного банку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

В сучасних умовах глобалізаційних процесів забезпечення фінансової безпеки банку є не лише важливою умовою стабілізації фінансового сектору, а й своєрідним каталізатором економічних трансформацій, передумовою відновлення довіри до банків.

Проблематика забезпечення фінансової безпеки банків в Україні постійно перебуває в центрі уваги науковців та практиків і є детермінантним показником рівня розвитку банківського бізнесу в Україні. Рівень фінансової безпеки вітчизняних банків не відповідає об'єктивним потребам, про що свідчить стрімке зростання неплатоспроможних банків протягом 2014-2016 рр. Це зумовлено впливом як загроз з боку зовнішнього середовища, зокрема девальвація національної валюти, посткризовий період функціонування банківського сектору, розвиток криптовалют, так і внутрішнього середовища – консолідація банківського бізнесу, нелегальні методи ведення банківського бізнесу, лобіювання банківськими працівниками інтересів зацікавлених суб'єктів бізнесу. Така ситуація вимагає від банків вироблення адекватного механізму забезпечення його фінансової безпеки з урахуванням реалій ведення банківського бізнесу.

Дисертаційна робота Барилюк М.-М.Р. пов'язана з пріоритетними напрямами розвитку досліджень фінансової науки, а її наукові результати, теоретичні положення та висновки використані при виконанні науково-дослідних робіт у ДНЗ «Університет банківської справи» та Чернігівському національному технологічному університеті). Зокрема, в науково-дослідній роботі кафедри банківської справи Університету банківської справи «Місце та

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
Код ЄДРПОУ 34716922
вул. Андріївська, 1, Київ-70, 04070
08.05.2018 № 900/778

роль банківської системи в забезпеченні фінансової безпеки України» (номер державної реєстрації 0117U004520), у якій враховано пропозиції дисертанта щодо обґрунтування теоретичних засад забезпечення фінансової безпеки банку та визначено структурні елементи системи забезпечення фінансової безпеки банку. У науково-дослідній роботі Чернігівського національного технологічного університету «Фінансова стійкість економічних систем у кризових умовах господарювання» (номер державної реєстрації 0115U001149), використано пропозиції автора щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки банку.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих в дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, мають достатній ступінь обґрунтованості. Їх теоретичною й методологічною основою є фундаментальні положення безпекознавства, теорій систем, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі фінансової безпеки банківського сектору загалом та банку зокрема, системології, забезпечення фінансової безпеки, її оцінювання, методів та моделей аналізу даних. У дисертаційній роботі Барилук М.-М. Р. чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дослідження.

У дисертації авторка застосувала широкий спектр методів теоретичного та емпіричного дослідження, зокрема: теоретичного узагальнення та синтезу (при формуванні власного бачення категоріального апарату у сфері ФБКБ), системний підхід (при визначенні структурних елементів системи її забезпечення та компонент організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки банку), логічного аналізу (при діагностиці стану забезпечення фінансової безпеки банків в Україні), порівняння (при співставленні наявних підходів до оцінки рівня економічної та фінансової безпеки банку), ситуаційний підхід (при з'ясуванні сукупності зовнішніх та внутрішніх загроз), компаративного аналізу (при обчисленні коефіцієнтів у розробленій методиці інтегральної оцінки рівня фінансової безпеки банку), статистичного аналізу (при визначенні тенденцій в банківському секторі, що характеризують стан забезпечення фінансової безпеки вітчизняних банків), експертних оцінок (при ранжуванні негативного впливу загроз на фінансову безпеку банку), графічний (при розробленні схеми пріоритетності реалізації негативного впливу загроз на фінансову безпеку банку), таксономії (при визначенні рівня фінансової безпеки банку, шляхом обчислення близькості (віддалі) між показниками діяльності, що відображають рівень фінансової

безпеки досліджуваного банку та гіпотетичного «еталонного» банку-банкрута,) графів (при ранжуванні негативного впливу загроз на фінансову безпеку банку), матричного аналізу (при визначенні інтегральної оцінки втрат від реалізації загроз на основі парних порівнянь втрат від реалізації загроз).

Дисертаційне дослідження базувалося на використанні офіційної статистичної інформації, що дало можливість отримати об'єктивні результати. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджуються публікацією основних результатів дослідження у 23 наукових працях.

Структура дисертаційної роботи визначена її метою і є цілісним комплексом послідовних розробок теоретичних положень, методичних й організаційних підходів та практичних методів формування організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки банку, що свідчить про достовірність і достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Барилюк М.-М. Р.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

У дисертаційній роботі обґрунтовано сутність положень, які характеризуються науковою новизною і свідчать про особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки, який полягає у вирішенні комплексу проблемних питань щодо комплексного формування організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки банку, здійснене на основі положень забезпечення фінансової безпеки банку за результатами уточнення її змісту, структури і механізму здійснення.

Основні положення, які визначають наукову новизну, є результатом самостійного фахового дослідження дисертанта.

У першому розділі дисертаційної роботи автор здійснила уточнення понятійно-категоріального апарату, зокрема, змісту понять:

- *фінансова безпека банку*, яке, на відміну від існуючих, розглядається як стан банку, за якого його фінансово-економічна діяльність орієнтована на задоволення інтересів держави, власників, топ-менеджерів і персоналу банківської установи, її клієнтів і контрагентів і захищена від наявних і потенційно можливих зовнішніх і внутрішніх загроз (с. 33);

- *«ризик»*, що визначається як можливість відхилення від цілей, орієнтирів забезпечення ФБКБ, внаслідок прийняття рішення в умовах невизначеності, що може призвести до непередбачуваних результатів діяльності, ймовірність реалізації яких може бути кількісно та якісно оцінена як потенційна небезпека (с. 36);

- «загроза фінансовій безпеці банку», що тлумачиться як реалізована небезпека, результатом чого є завдання шкоди КБ у вигляді фінансових, репутаційних, кадрових, інформаційних втрат (с. 37).

Дисертантом запропоновано удосконалений підхід до класифікації загроз фінансовій безпеці банку, який відрізняється від існуючих використанням нових класифікаційних ознак – резидентність суб'єктів генерування загрози ФБКБ; легальність загроз ФБКБ; сфера виникнення загроз; рівень генерування загрози, етап життєвого циклу КБ.

Заслугує на увагу побудована на рис. 1.3 (с. 46) система забезпечення фінансової безпеки банку з виокремленням мети, орієнтирів, суб'єктів та об'єктів та принципів забезпечення фінансової безпеки банку, чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, визначено місце та роль відповідного організаційно-економічного механізму в ній.

Науковою новизною відзначається також авторський підхід до визначення та обґрунтування структурних компонент організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки банку рис. 1.5 (с. 76), який ґрунтується на виокремленні компонент забезпечення та реалізації управління фінансової безпеки банку, відповідного організаційного та економічного механізмів. Це дозволить досягнути стабільний рівень фінансової безпеки банку.

У другому розділі дисертації автором надано характеристику стану забезпечення фінансової безпеки вітчизняних банків, а саме:

- узагальнено наявні проблеми забезпечення фінансової безпеки банків в Україні, в розрізі її функціональних складових (капітало-ресурсної, кредитно-інвестиційної, валютної безпеки та безпечного рівня доходів та витрат), які поглибились у результаті порушення стабільності банківської системи (с. 145-146);

- важливим результатом дослідження є запропонований автором методичний підхід до рейтингування банків за рівнем їх фінансової безпеки, що базується на оцінці рівня фінансової безпеки банку відповідно до показників – стимуляторів/дестимуляторів фінансової безпеки та порівняння з показниками банку–еталона, який має максимальні значення показників-стимуляторів і мінімальні – показників-дестимуляторів. Використання розробленого методичного підходу дозволить виявити проблеми/загрози або можливості забезпечення фінансової безпеки банку (с. 152-164);

Третій розділ дисертації присвячений удосконаленню інструментарію забезпечення фінансової безпеки банку.

Цікавою та важливою з наукової точки зору є сформована методика оцінювання рівня фінансової безпеки банку в розрізі її функціональних складових, яка уможлиблює визначення інтегрального показника, що враховує рівень безпеки щодо кожного окремого індикатора та функціональної складової і передбачає виокремлення оперативної, тактичної та стратегічної оцінок як базових для розроблення адекватних до ситуації рішень у процесі забезпечення фінансової безпеки банку рис. 3.2 (с. 171). Така концепція є важливим внеском до розвитку безпекології.

Заслугує на увагу авторський погляд на обґрунтування вибору стратегії забезпечення фінансової безпеки банку спрямованої на протидію та/або адаптацію до дії загроз, задоволення та/або узгодження зазначених інтересів шляхом декомпозиції загроз фінансовій безпеці банку та інтересів суб'єктів системи її забезпечення, яка враховує результати інтегральної оцінки рівня внутрішніх та зовнішніх загроз рис. 3.16 (с. 206), що є дієвим інструментом імплементації теоретичних положень до практичної діяльності щодо комплексного забезпечення фінансової безпеки банку.

Не можна не звернути увагу на положення наукової новизни, що стосуються розробленого методичного підходу до формування організаційно-економічних захисних заходів у сфері забезпечення фінансової безпеки банку (рис. 3.18) на основі здійснення перманентного та систематичного оцінювання тактичних й стратегічних втрат (фінансових, кадрових, інформаційних та репутаційних) унаслідок реалізації зовнішніх та внутрішніх загроз. На переконання автора, результати такого оцінювання виступають інформаційним підґрунтям для розроблення організаційних та економічних змін в системі забезпечення фінансової безпеки банку та дозволяють реалізовувати відповідні захисні заходи (с. 227).

Завершується робота досить розгорнутими висновками, які корелюють з поставленими завданнями та відображають основні результати дослідження,

4. Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики

Дисертаційна робота Барилук М.-М.Р. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики фінансової безпеки. Наукова цінність результатів дослідження полягає у удосконаленні дисертантом наукового підходу щодо розвитку теоретично-методичних, методологічних засад та розробкою практичних рекомендацій забезпечення та підвищення рівня фінансової безпеки банку які в сукупності вирішують важливу наукову задачу щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової

безпеки комерційного банку. Представлені в дисертації результати дослідження, висновки й основні положення дозволили удосконалити методичні рекомендації щодо розв'язання проблеми комплексного забезпечення фінансової безпеки банку, які було покладено в основу розробки теоретико-методологічних положень та науково-методичного забезпечення поставленої проблеми.

Застосування наведених в дисертації теоретично-методичних розробок дозволяє підвищити ефективність функціонування вітчизняних банків, рівень їх фінансової безпеки, захисту від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, забезпечити досягнення інтересів учасників банківського бізнесу.

Практична значущість одержаних результатів дослідження полягає в тому, що пропозиції здобувача використані у діяльності ПАТ «КРЕДОБАНК»; у Львівському обласному управлінні ПАТ «Державний Ощадний банк України»; у практичній діяльності регіональної дирекції ПАТ «Міжнародний інвестиційний банк», що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Наукові положення та результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні навчальних програм і підготовці методичного забезпечення з дисциплін: «Фінансова безпека банку», «Банківська та таємниця», «Банківський менеджмент», «Банківська система» та навчальному процесі Львівського торговельно-економічного університету для підготовки фахівців спеціальностей «Фінанси, банківська справа та страхування» й «Менеджмент» спеціалізації «Управління фінансово-економічною безпекою» та підготовці методичного забезпечення і викладанні навчальних дисциплін: «Фінансовий менеджмент у банку», «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки», «Кредитний менеджмент», що також підтверджене відповідними довідками.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методологічних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, водночас в роботі є окремі недоліки і дискусійні положення.:

1. В підрозділі 1.1. автор розкриває зміст поняття «фінансова безпека банку» через необхідність протидії впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Водночас, доцільно було б приділити увагу поняттям «стійкість», «стабільність» та «надійність» як проявам статичного концептуального підходу до трактування поняття «безпека», що надало б результатам

дослідження цілісного характеру (с. 27-33).

2. У дисертаційній роботі автор надає характеристику чинників впливу на фінансову безпеку банку в розрізі загроз, ризиків/можливостей забезпечення фінансової безпеки банку, здійснюючи їх градацію за трьома рівнями (міжнародний, національний та рівень банку). Утім, в подальшому, аналізуючи практику забезпечення ФБКБ, дисертант звертає увагу лише на протидію/мінімізацію загроз, не розглядаючи питання ризик-менеджменту. Відтак, слід було наголосити і на необхідності впровадження в КБ дієвої системи ризик-менеджменту (с. 59-69).

3. Дискусійним є виділення дисертантом серед функціональних складових фінансової безпеки безпечний рівень доходів та витрат. Доцільність її виділення у складі функціональних складових потребує додаткового обґрунтування, адже, безпека доходів входить до складу капітало-ресурсної безпеки, а безпека витрат – до кредитно-інвестиційної складової (с. 33).

4. У підрозділі 2.1, розкриваючи проблеми забезпечуючих компонент управління фінансовою безпекою банку, автор недостатньо деталізує проблеми фінансового та кадрового забезпечення (с. 118-119).

5. Робота значно виграла б, якби автор врахувала вплив макроекономічних чинників при проведенні рейтингування банків за рівнем їх фінансової безпеки, що дозволило б ефективніше прогнозувати рівень фінансової безпеки банку не лише залежно від цільових фінансових показників його діяльності, а й макроекономічної ситуації в країні (с. 146-151).

6. Високої позитивної оцінки заслуговує запропонована математична модель інтегральної оцінки фінансової безпеки банку в розрізі її функціональних складових (рис. 3.2). Однак варто було б у методиці інтегральної оцінки рівня фінансової безпеки банку врахувати вплив таких якісних показників, як форми власності та джерела походження капіталу (с. 171).

7. Варто звернути увагу на незначні технічні помилки у тексті дисертаційної роботи, окремі таблиці, представлені у другому розділі дисертації, слід було б винести у додатки.

Однак наведені зауваження та дискусійні положення не знижують цінність зроблених висновків та отриманих у дисертаційній роботі Барилюк М.-М. Р. результатів.

**Повнота викладення наукових положень,
висновків і рекомендацій в опублікованих працях**

За результатами наукового дослідження опубліковано 23 наукові праці

загальним обсягом 22,68 др. арк., з них 1 колективна монографія (0,71 др. арк.), 9 статей у наукових фахових виданнях (6,21 др. арк.), з них 6 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 2 статті у наукових періодичних виданнях за кордоном (1,67 др. арк.), 1 стаття у науковому нефаховому виданні (1,08 др. арк.) та 10 матеріалах і тезах доповідей на наукових конференціях (2,1 др. арк.).

Відповідність змісту автореферату та основних положень дисертації

Дисертація та автореферат відповідають вимогам, встановленим Міністерством освіти і науки України. За змістом, обсягом і структурою дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до кандидатської дисертації.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, знайшли повне відображення в авторефераті. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Загальний висновок

Представлена дисертаційна робота Барилюк Марії-Мар'яни Романівни на тему: «Організаційно-економічний механізм забезпечення фінансової безпеки комерційного банку» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою роботою, у якій викладено авторський підхід щодо обґрунтування теоретико-методологічних положень, розроблення методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки банку.

Основні положення дисертації відображені в опублікованих наукових працях здобувача та апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Робота має чітку структуру, матеріал викладено в логічній послідовності, а тема розкрита ґрунтовно. Висновки та рекомендації, які сформовано в роботі, достовірні та достатньо обґрунтовані, а практична значущість проведеного дослідження підтверджується відповідними довідками.

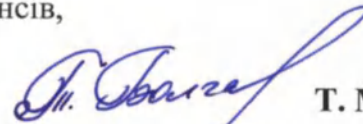
На підставі детального аналізу змісту представленої на відгук дисертаційної роботи на тему «Організаційно-економічний механізм забезпечення фінансової безпеки комерційного банку», вважаю, що в цілому здобувачем виконані вимоги, що ставляться до дисертацій на здобуття

наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (із змінами згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р., № 1159 від 30 грудня 2015 р., № 567 від 27 липня 2016 р.), а її автор, Барилюк Марія-Мар'яна Романівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних фінансів,
обліку та оподаткування,

Університету ім. Альфреда Нобеля

Т. М. Болгар

